

tieto **sivu** infoblad

No|Nr
3b|2011

Budapest.
Europeiska
kommissionen

Att bo, studera och arbeta i EU

Finska medborgare är också EU-medborgare. EU-medborgarna har vissa i lagstiftningen fastställda rättigheter.

Fri rörlighet

EU-medborgare kan resa och vistas fritt inom unionens område. Rätten till fri rörlighet gäller förutom EU-området också Norge, Island och Liechtenstein, som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet EES, samt Schweiz genom ett separat avtal.

Avsikten med Schengenregelverket är att underlätta den fria rörligheten inom EU. I praktiken betyder det att det inte finns några gränskontroller vid Schengenområdets inre gränser och att gemensamma regler gäller för överskridning av de yttre gränserna.

Trots att det inte finns några gränskontroller måste man inom Schengenområdet ha med sig ett officiellt identitetsbevis: giltigt pass eller ID-kort av ny modell.

Vistelserätt

En EU-medborgare kan uppehålla sig fritt i EU- eller EES-länderna eller Schweiz i tre månader. Man behöver endast pass eller ett officiellt ID-kort.

Om vistelsen räcker längre än tre månader måste man registrera sig i landet. Då måste man också kunna påvisa att man kan försörja sig själv och sin familj. Sjukförsäkring behövs också.

Du har rätt att uppehålla dig längre i ett annat EU-land, om

- du arbetar eller verkar där som självständig yrkesutövare
- du är inskriven vid en privat eller offentlig läroanstalt med huvudsaklig avsikt att avlägga studier, också

yrkesstudier, där

- du kan påvisa att du på annat sätt kan försörja dig och din familj.

EU-medborgarnas rättigheter

Om du bor permanent i ett EU-land kan du rösta och kandidera i kommunalval och i val till Europaparlamentet på samma villkor som landets egna medborgare. Medlemsstaterna kan själva bestämma vilka som ska anses vara deras medborgare.

I val har du rösträtt och valbarhet endast i en medlemsstat. Du kan således rösta antingen i vistelselandet eller i bosättningslandet, dvs. i det land där du arbetar eller bor permanent. Du kan registreras i bosättningslandets röstlängd endast om du i förväg uttryckligen har önskat det. Om det är obligatoriskt att rösta i bosättningslandet, gäller denna skyldighet också dig, om du har valt att utnyttja din rösträtt där. I EU-länderna är det obligatoriskt att rösta i Belgien, Grekland och Luxemburg. I Italien sägs det i grundlagen att röstandet är en "medborgerlig skyldighet", men utan sanktioner.

Mer information:

Portalen Your Europe
www.ec.europa.eu/youreurope/
> Citizens > Workers and Pensioners > Elections

Social trygghet

Den som flyttar från ett EU-land till ett annat ska inte förlora sin intjänade sociala trygghet på grund av flytten, och utbetalningen av förmåner inte avbrytas. Du kan omfattas av endast ett lands sociala trygghet åt gången.

Val i Frankrike 2007.

OSCE/Jonathan Stonestreet

Endast familjeförmåner dvs. barnbidrag, hemvårdsstöd för barn och barn-tillägg för folkpension kan utbetalas till utlandet från Finland.

Vilket lands sociala trygghet man omfattas av bestäms oftast enligt vistelsens längd. Huvudregeln är att om man vistas kortare tid än ett år utomlands bibehåller man rätten till den sociala tryggheten i Finland. En vistelse på över ett år anses vara permanent, och då har man vanligen inte rätt till social trygghet i Finland. Då måste du reda ut på vilka villkor du kan omfattas av den sociala tryggheten i det land där du bor. Det land där man arbetar svarar för arbetstagarnas sociala trygghet med undantag för utsända arbetstagare.

I de nordiska länderna gäller också den nordiska konventionen om social

trygghet. Den omfattar också Norge, Island, Grönland och Färöarna, vilka inte hör till EU. Konventionens betydelse minskade när EU:s nya förordning om social trygghet trädde i kraft 2010. Idag täcker EU-förordningen i omfattande grad finländarnas rättigheter också i de nordiska länderna.

Hälsa- och sjukvård

Om du flyttar till ett annat EU- eller EES-land eller till Schweiz för att arbeta där förlorar du rätten till de finländska sjukförsäkringsförmånerna genast efter flytten. Oftast omfattas arbetstagare av sysselsättningslandets sjukförsäkring genast när de börjar arbeta där. En förutsättning är att de uppfyller eventuella villkor för arbete som stipuleras i sysselsättningslandets lagstiftning. Villkoren varierar från land till land.

Olika länder har olika sjuk- och hälsovårdssystem. Systemen för läkemedelsersättning varierar också från land till land.

De som flyttat har inte vid besök i det land där de tidigare bott till alla delar samma rätt till hälso- och sjukvård som tidigare.

Sjukvård under tillfällig vistelse

Det europeiska sjukvårdskortet hjälper sjukförsäkrade i EU- och EES-länderna och Schweiz att få nödvändig sjukvård under tillfällig vistelse i dessa länder. Det kan vara fråga om en arbets- eller semesterresa eller studier under ett år.

Vid akuta sjukdomsfall och olycksfall ges vård till samma kostnader och på samma villkor som till vistelselandets invånare. Också kroniskt sjuka har rätt att få akut vård och samma gäller vid graviditet och förlossning.

Du får nödvändig sjukvård också utan kortet, men sjukvårdskortet underlättar erhållandet av vård och ersättningen av kostnaderna. Vanligen beviljas ersättning för vård inom den offentliga hälso- och sjukvården.

Det europeiska sjukvårdskortet täcker inte sjukvårdskostnaderna då man rest utomlands för att uppsöka vård för en sjukdom eller skada som uppkommit före resan.

I Finland fås kortet hos FPA. Kortet är avgiftsfritt.

Mer information:

FPA
www.kela.fi > FPA-kort > Europeiska sjukvårdskortet

ARBETE

EU-medborgare har rätt att arbeta i vilket EU-land som helst. De har samma rättigheter som sysselsättningslandets medborgare. Anställningsförhållandets villkor gällande lön, uppsägning, återgång till arbete, företagshälsovård och arbetssäkerhet är således inte beroende av medborgarskap.

EU-medborgare kan söka jobb i alla medlemsländer på samma sätt som ländernas egna medborgare. Extra krav kan inte ställas på arbetssökande från andra EU-länder och samma lönevillkor gäller för alla. Medborgarskap i ett visst EU-land kan krävas endast för vissa tjänster inom den offentliga förvaltningen.

Nätverket för arbetsförmedling EURES (European Employment Services) som omfattar EU- och EES-länderna kan ge hjälp till arbetssökande som vill jobba utomlands. Basservicen vid EURES är arbetsförmedling, information och rådgivning. I EURES-portalen finns en databank med arbetsplatser för arbetssökande. Där finns också databaser med uppgifter om arbets- och levnadsförhållandena i olika länder, uppgifter om regionala arbetsmarknader och kontaktuppgifter till närmaste serviceställe och EURES-rådgivare.

Mer information:

Eures – den europeiska portalen för rörlighet i arbetet
<http://ec.europa.eu/eures/home.jsp?lang=sv>

Parlamentsval i Belgien 2007.

OSCE/Lubomir

Kopaj

Social trygghet för arbetstagare

Huvudregeln i EU-länderna är att sysselsättningslandet ansvarar för arbetstagarnas lagstadda sociala trygghet, medan den sociala tryggheten för personer utanför arbetslivet bestäms enligt lagstiftningen i det land där personen bor.

Den sociala tryggheten för arbetstagare sköts alltså oftast av det land där personen i fråga arbetar. För utsända arbetstagare, gränsarbetare och sjömän gäller vanligen särskilda regler, och det är bra att ta reda på dessa i förväg.

I vissa fall kan personer som arbetar längre tid än ett år utomlands omfattas av den sociala tryggheten i Finland. Utsända arbetstagare och deras familjer kvarstår på ansökan och tjänstemän automatiskt i det finländska sociala trygghetssystemet

under en utlandskommendering.

Arbetstagarna och eventuellt också deras familjemedlemmar har i regel rätt till samma sociala trygghet och förmåner som vistelselandets egna medborgare. Sådana förmåner är bland annat

- förmåner i anslutning till sjukdom och mödravård
- familjeförmåner
- förmåner i anslutning till arbetsoförmåga
- ålders- och efterlevandepension
- förmåner som utbetalas vid arbetsolyckor, yrkessjukdomar, dödsfall och arbetslöshet samt familjebidrag.

På motsvarande sätt måste man också då betala samma socialförsäkringsavgifter som landets egna medborgare.

Mer information:
FPA www.kela.fi

Hälso- och sjukvården erbjuder arbetsplatser.

Karen Beate Nøsterud /norden.org

Att söka arbete

Om du är arbetslös kan du söka jobb i ett annat EU- eller EES-land eller i Schweiz i tre månader med stöd av arbetslöshetsdagpenningen (grunddagpenning eller inkomstrelaterad dagpenning). När du söker arbete i EU- eller EES-länderna eller i Schweiz får du under de tre första månaderna dagpenningen från Finland. Detta gäller dock inte arbetsmarknadsstödet. Om du söker jobb utomlands ska du först förhandla om saken med arbets- och näringsbyrån. Om du får jobb övergår ansvaret för den sociala tryggheten till landet där du arbetar.

För att få utkomstskydd för arbetslösa när du söker arbete i EU-länderna krävs

- minst fyra veckors tid som arbetslös arbetssökande i Finland före jobbsökningsresan, med tillstånd av arbets- och näringsbyrån även en kortare tid

- att du anmäler dig som arbetssökande hos arbetsförmedlingen i det land du söker arbete
- att du iakttar skyldigheterna gällande arbetsökning och utbetalningen av arbetslöshetsförmånen i Finland och i det land du söker arbete

Innan du reser utomlands ska du i Finland kontakta arbets- och näringsbyrån, där man undersöker om kriterierna för att söka jobb utomlands uppfylls.

Om du inte hittar jobb inom tre månader måste du återvända till hemlandet. Annars upphör rätten till arbetslöshetskydd i Finland.

Rätten till annan social trygghet i Finland beror på utlandsvistelsens längd. Om du flyttar utomlands för gott upphör rätten till finländsk social trygghet och likaså rätten till utkomstskydd vid arbetslöshet.

Utkomstskydd vid arbetslöshet

Arbetsperioder i andra EU- eller EES-länder eller i Schweiz kan vanligen räknas till godo när man söker om arbetslöshetsunderstöd i EU- eller arbetslöshetsunderstöd i EU- eller EES-länder eller i Schweiz kan dock krävas att man arbetat en viss tid i landet i fråga.

Om en arbetstagare blir arbetslös utomlands, kan det för att få arbetslöshetsunderstöd krävas att arbetstagaren har varit arbetslöshetsförsäkrad eller arbetat en viss tid i det nya landet. I så fall kan arbetsperioder i ett annat EU- eller EES-land eller Schweiz vanligen räknas till godo.

Beskattning

När du flyttar till ett annat EU-land får du ta med dina personliga tillhörigheter tullfritt, skattefritt och utan begränsningar.

Beskattningen i ett annat EU-land bestäms på basis av landets lagstiftning och på eventuella skatteavtal som ingåtts mellan Finland och landet i fråga.

För att du ska undvika dubbelbeskattning bör du ta reda på i vilket land beskattningen sker. Du ska deklarera alla dina inkomster i det land där du beskattas.

Familjemedlemmar

Definitionen av familjemedlemmar varierar i medlemsländerna. Som familjemedlemmar betraktas i Finland makar och sambor samt partner i ett registrerat partnerskap. Vidare betraktas som familjemedlemmar egna barn,

adoptivbarn och makens barn som bor i samma hushåll, förutsatt att de inte fyllt 18 år.

Familjemedlemmar har rätt att flytta med en arbetstagare till ett annat EU-land. Också de har rätt att skaffa arbete eller studieplats i landet. Det land där arbetstagaren vistas permanent ska sörja också för familjemedlemmarnas sociala trygghet.

Även om familjemedlemmarna under en tillfällig vistelse utomlands fortfarande har rätt till social trygghet i Finland, kan de ha primär rätt till sjukvård och familjeförmåner i sysselsättningslandet. Därför är det på sin plats att ta reda på från vilket land förmånerna fås.

Med familjeförmåner avses i EU-länderna barnbidrag, hemvårdsstöd för barn och barntillägg för folkpension. Därtill finns det landsspecifika förmåner.

Rätten till familjeförmåner baserar sig i första hand på att barnets förälder eller annan vårdnadshavare arbetar i ett visst land och först i andra hand på att barnet bor i ett visst land. Därmed är det möjligt att det för ett barn samtidigt utbetalas familjeförmåner förutom från Finland också från ett annat EU- eller EES-land.

När man flyttar till EES-länder som inte hör till EU eller till Schweiz bestäms den sociala tryggheten enligt lagarna i dessa länder.

Mer information:

EU:s förordning om social trygghet 883/04

Eurlex <http://eur-lex.europa.eu/sv/index.htm>

FPA www.kela.fi > flyttning > flyttning utomlands > familjemedlemmar

STUDIER

EU-medborgare kan studera och avlägga examen i andra EU-länder på samma villkor som medborgare i landet i fråga.

Du kan avlägga en hel examen utomlands eller en del av en inhemsk examen. Andra möjligheter är att åka ut som utbyteselev eller att studera en kortare tid, till exempel delta i en språkkurs.

Beroende på utbildning erbjuder EU olika utbytesprogram, genom vilka du kan avlägga olika studiehelheter utomlands. Utbildningsprogrammen ingår i Programmet för livslångt lärande. Lifelong Learning Programme 2007–2013 består av fyra huvudprogram:

- **Comenius** är avsett för alla skol elever, från förskolor till andra stadiet.
- **Erasmus** är ett utbytesprogram avsett för högskolestuderande.
- **Leonardo da Vinci** är inriktat på utveckling av yrkesinriktad grundutbildning och fortbildning.
- **Grundtvig** är inriktat på utveckling av vuxenutbildning.

Mer information:
CIMO www.cimo.fi

Social trygghet för studerande

Studerande och stipendieforskare som reser till EU-länderna omfattas enligt huvudregeln av den sociala tryggheten i utreselandet. Studerande, som vill omfattas av den sociala tryggheten i Finland ännu efter att de studerat

utomlands i över ett år, ska särskilt an hålla om detta.

Om du arbetar vid sidan av dina studier omfattas du i allmänhet av den sociala tryggheten i sysselsättningslandet, om du uppfyller minimikraven för arbete i landet i fråga. Arbete utomlands ska anmälas till FPA.

Om du studerar kortare tid än ett år i ett EU- eller EES-land eller i Schweiz får du nödvändig sjukvård med det europeiska sjukvårdskortet, som du får hos FPA.

Studerande och forskare som flyttar till Norge eller Island för en längre period än sex månader får enligt den nordiska konventionen om social trygghet sin sociala trygghet i vistelselandet efter att de registrerat sig där.

Om du reser till Sverige eller Danmark för att studera eller bedriva forskningsarbete omfattas du av den sociala tryggheten på samma sätt som om du skulle resa till andra EU- eller EES-länder eller till Schweiz. Det betyder att studerande eller forskare som reser till Sverige eller Danmark inte längre automatiskt omfattas av den sociala tryggheten i Finland. Om du studerar på heltid i Sverige eller Danmark och är skriven där, kan du ansöka om att hållas kvar i det finländska sociala trygghetssystemet, trots fortsatta studier utomlands.

Studiestöd

Om du avlägger en hel examen utomlands kan du få finländskt studiestöd, om du studerar vid en statlig eller av staten godkänd studieanstalt. Studierna ska vara heltidsstudier och

Studentträff i Kosovo.

OSCE/Besfort Oruci

de ska motsvara studier som stöds i Finland. Dessutom ska du ha haft din hemkommun i Finland under minst två år innan studierna inleddes.

Studiestöd kan också beviljas om du avlägger en del av studierna utomlands. Ett villkor är att studierna kan räknas till godo för en examen.

Studiestöd beviljas inte för språkstudier, studier som förbereder för inträde vid universitet eller för utbytesstudier under gymnasietiden.

Mer information:
FPA, www.kela.fi

Erkännande av examina

Principen bakom Europeiska unionens erkännande av examensbevis är att yrkeskvalifikationer som skaffats i

något medlemsland erkänns i samtliga medlemsländer. Systemet för att erkänna kvalifikationer omfattar utöver EU-länderna även EES-länderna och Schweiz.

För vissa offentliga tjänster kan det krävas behörighetsbeslut, om examen är avlagd utomlands.

Europasset förenklar erkännande av examina i olika EU-länder. Europasset är en dokumentmapp som ger de europeiska medborgarna möjlighet att påvisa sina examina och kvalifikationer internationellt.

Mer information:
Youth on Move <http://europa.eu/youthonthemove/>

Europasset www.europass.fi

PENSIONÄRER

EU-medborgare som är pensionerade har rätt att bo i vilket EU-land som helst.

För pensionärer gäller samma bestämmelser om den sociala tryggheten som för andra som flyttar utomlands. Huvudregeln är att om man vistas kortare tid än ett år utomlands bibehåller man rätten till den sociala tryggheten i Finland, och vid en utlandsvistelse på över ett år förlorar man denna rätt.

Pensionärer som regelbundet vistas utomlands mer än sex månader per år har vanligen inte rätt till finländska sociala trygghetstjänster. Det är möjligt att pensionen betalas ut från Finland, trots att man inte har rätt till finländsk social trygghet.

Mer information:
FPA www.kela.fi

SOLVIT hjälper EU-medborgare

SOLVIT hjälper EU-medborgare

- En finländsk arbetslös arbetssökande åker till Tyskland för att söka jobb, men dagpenningen utbetalas inte.
- En finländsk tandläkare har väntat ett halvt år på att hans finländska examen ska erkännas i Spanien.
- Ett finländskt-ryskt äkta par vill bosätta sig i England, men behandlingen av den ryska medborgarens uppehållstillstånd har dröjt nästan ett år.

De här är typiska exempel på fall där nätverket SOLVIT har hjälpt medborgare att komma till rätta med byråkratin i Europa. Såväl EU-medborgare som företag kan stöta på problem i olika situationer: vid fordonsre-

Johannes
Jansson/
norden.org

gistrering, erkännande av examina, grundande av företag, utbetalning av sociala trygghetsförmåner eller tullning av varor.

SOLVIT erbjuder hjälp vid konkreta problem, om myndigheterna i en annan medlemsstat begränsar medborgarnas eller företagets verksamhet i strid med bestämmelserna om den inre marknaden. Samtliga EU-länder samt Norge, Island och Liechtenstein är med i nätverket SOLVIT. Nätverket består av medlemsländernas myndigheter. Det betjänar medborgarna utan formella eller tidskrävande förfaranden för sökande av ändring eller rättsprocesser. Det finländska SOLVIT-nätverket är verksamt vid arbets- och näringsministeriet (ANM) och det samarbetar med andra förvaltningsgrenar och andra medlemsstaters myndigheter också i frågor gällande företag.

Hur fungerar SOLVIT?

När ett SOLVIT-center mottagit ett klagomål från en medborgare eller ett företag och anser att klagomålet är motiverat, sänder det klagomålet vidare till SOLVIT-centret i det land där problemet har uppstått. SOLVIT-centret i det andra landet ska meddela om det tar fallet till behandling. Behandlingen inleds om det anses att en persons eller ett företags rättigheter på den inre marknaden har kränkts. I utredningen av problemet och behandlingen av fallet deltar förutom SOLVIT-centren också de behöriga nationella myndigheter till vars område problemet hör.

SOLVIT-behandlingen är kostnadsfri för sökanden. SOLVIT har ställt upp vissa kvalitetskriterier för sin verksamhet, exempelvis att ett problem

borde kunna lösas inom tio veckor. I de flesta fall kan emellertid problemet lösas på kortare tid.

SOLVIT-behandling kommer inte i fråga om problemet gäller en tvist mellan två företag eller mellan en konsument och ett företag. På grund av sin informella karaktär ersätter det inte heller formella förfaranden om sökande av ändring. SOLVIT kan inte hjälpa om en rättsprocess har inletts i fallet.

Eftersom SOLVIT baserar sig på ett informellt samarbete mellan medlemsstaterna är utgångspunkten för att man ska hitta en lösning att myndigheterna själva vill samarbeta. I vissa fall är det inte enbart tillämpningen av en bestämmelse utan bestämmelsen i sig som utgör problemet. Trots sin informella karaktär har SOLVIT-metoden i vissa fall lett till att en medlemsstat på eget initiativ har ändrat sin lagstiftning som ansetts stå i strid med EU-lagstiftningen.

Mer information:

På webben: www.solvit.eu
E-post: solvit@tem.fi

EU-länder är

Belgien, Bulgarien, Cypern, Danmark, Estland, Finland, Frankrike, Grekland, Irland, Italien, Lettland, Litauen, Luxemburg, Malta, Nederländerna, Polen, Portugal, Rumänien, Slovakien, Slovenien, Spanien, Storbritannien, Sverige, Tjeckien, Tyskland, Ungern och Österrike.

EES-länder är

Utöver EU-länderna också Island, Liechtenstein och Norge. De tillämpar EU-lagstiftningen med stöd av EES-avtalet. I Schweiz tillämpas i det närmaste samma bestämmelser som i EU- och EES-länderna.

Schengenländer är

Belgien, Danmark, Estland, Finland, Frankrike, Grekland, Island, Italien, Lettland, Litauen, Luxemburg, Malta, Nederländerna, Norge, Polen, Portugal, Schweiz, Slovakien, Slovenien, Spanien, Sverige, Tjeckien, Tyskland, Ungern och Österrike.

Bosättningsland

Stadigvarande bosättningsland, där en person bor längre tid än ett år.

Vistelseland

I fråga om den sociala tryggheten avses med vistelseland det land där man vistas tillfälligt. Oftast är gränsen ett år.

Familjeförmåner

Endast familjeförmåner dvs. barnbidrag, hemvårdsstöd för barn och barntillägg för folkpension kan utbetalas till utlandet från Finland.

Familjemedlem

Definitionen varierar i medlemsländerna. Som familjemedlemmar betraktas i Finland makar och sambor samt partner i ett registrerat partnerskap. Vidare betraktas som familjemedlemmar egna barn, adoptivbarn och makens barn som bor i samma hushåll, förutsatt att de inte fyllt 18 år

Social trygghet

De sociala trygghetsförmånerna bestäms enligt nationell lagstiftning.

eurooppatiedotus.fi
e u r o p a i n f o r m a t i o n e n

**Ulkosaainministeriö
Eurooppatiedotus**

**Utrikesministeriet
Europainformationen**

PL 482, 00023 Valtioneuvosto
Puh. (09) 1605 5905
Faksi (09) 1605 6477

PB 482, 00023 Statsrådet
Tfn (09) 1605 5905
Fax (09) 1605 6477